

Eetana Nga Uusu-uusu A Pol Hurula'aa Hunie A Timoti

?A tei ni e uusue uusu-uusu ienini?

A Pol Hurula'aa ni e uusue uusu-uusu ienini. Na aena aana a God e lio hilisie hunie ke ne'ie ngaeta na'ohai mwane haahie soihaada'inge, nge ngaeta aapa aana asunge ingeie hunie ke ha'a-uuresie mo na'ohai mwane aana mo soihaada'inge mala mo pasto na mo bisopi na mo ha'a-ha'a-uusuli.

?E uusue uusu-uusu ienini hunie kira tei?

A Pol Hurula'aa e uusue hunie tohungana malahune a Timoti, nge suli maholo e lae-lae hailiu pe'ie huni taroha'inie Tataroha Diana i sulie a Jisas Kraes. A Timoti e saanau mola ue maholo e aehota lae-lae pe'ie a Pol, na a Pol e tohungai manata diana hunie oto mala kalena. (Leesie Palonga 16:1-3.)

?Nga taa e rau-reu maholo e uusue uusu-uusu ienini?

Aana ngaeta maholo a Timoti e oore mola aana huilume wau i Epesas huni ha'a-uusulie mwala aana soihaada'inge haalu ikire ngeena, na a Pol e he'i lae lo'u i hule aana po'o ni henue wau i Masedonia. Puke Palonga e ka'a ere ike i sulie laenga ngeena, aana Palonga e pulo mola aana maholo a Pol e ii'o i nume ni ho'o wau i Rom. Ta'e e lio mala inemaui ni Rom e toli'aasie a Pol mwaanie nume ni

ho'o ngeena, oto a Pol e walo liu lo'u pe'i taroha'inilana Tataroha Diana hunie ngaeta mo helisi. Sa'a mola a Pol e uusue uusu-uusu ienini ola mala oono aawalai helisi mwana rue i purine hutelana a Kraes (62 A.D.).

?E uusue uusu-uusu ienini huni taa?

A Pol ko uusu-uusu hunie a Timoti huni ha'a-aamasito'oa aana walu ola a Timoti ke ha'a-uusulie soihaada'inge ngeena aani. A Pol e ha'apasulie no'one a Timoti uri ke lio talana mwaanie mo ha'a-uusulinge eero-eero nge kire ko lae-lae mai i laona soihaada'inge. Na oto liutaa a Pol e ere i sulie tolaha diana kira hiiwalaimoli maholo kire ko loko huni palo-paloo a God. E niie mei ha'ananaunge i sulie mo mwane nge ko lio i sulie soihaada'inge. Eetana nga pulitaa ni mwane huni lio i sulie soihaada'inge, ikire oto mo rato ni mwane aana hiiwalaimolinge. Mo na'ohai mwane huni lio i sulie soihaada'inge ngeena, kire ko lio i sulie mauriha'ana ruruhaa, na asunge ikire oto huni ha'a-uusulie ruruhaa i sulie mo Uusu-uusu Maa'i na ii'onga maa'i. Kire ke pe'ie mwala aana mo tolahi'anga ikire, na kire ke ha'a-oodohie kira ooraha'aala, na kire ke aarenga'i talana mo mae-maea'a, na kire ke oala'inie asunge aana soihaada'inge, na kire ke asuie walu ola urine huni pe'ie hiiwalaimolinge aana ruruhaa. Oto ruana nga pulitaa ni mwane huni lio i sulie soihaada'inge, ikire oto mo mwane hai

rareta'i, na asunge ikire oto huni lio i sulie walu ola mala pe'inge soihaada'inge ko niie hunie kira maitale, na iidumilana mo to'oha, na holilana nga mo ola hunie nume maa'i, na ha'arere'alana nume maa'i, na mo ola lo'u urine huni pe'ie ruruhaa huni esu diana i sulie mo oala'inge mo na'ohai mwane. Oto a Pol e unue uri mo mwane diana mola ke ii'o aana e ro pulitaa ni mwane ngeena, na e he'i ere luhesie lo'u uri mo tolahai ola diana uri taa nga iini ko to'o aani, ha'alaa ke si ne'ie nga iini aana e ro pulitaa ngeena.

?Nga taa ni mo pweu ni wala i laona uusu-uusu ienini?

asunge nana God, ha'a-uusulinge, unulana ha'atolanga hunie mwala, uure-honosilana aaelanga, mwane maa'i a God

?Nga taa ni ngaeta mo eehu'i tatala i laona uusu-uusu ienini?

1 Timoti 6:20, Na pwau nge e ere diana li-utaa i sulie mo na'ohai mwane haahie soihaada'inge nge 1 Timoti 3.

?Nga taa ni mo eehu'i ne'isaenga i laona uusu-uusu ienini?

Mei wala ni saediananga hunie a Timoti

(1:1-2)

Asunge mo na'ohai mwane aana soihaada'inge oto huni uure honosie mo ha'a-uusuli eero-eero.

(1:3-20)

Rihunge'inge ke lae aana tala oodo, na tolahana mo na'ohai mwane aana soihaada'inge ke diana oto liutaa.

(2:1—3:16)

Mo na'ohai mwane aana soihaada'inge ke kineta'inie tolahada na kire ke ere honosie mo ha'a-uusulinge takalo.

(4:1-16)

Mo pulitaa hai aaopa'i i laona soihaada'inge kire ke ii'o aani ha'ama'unge hunire hailiu.

(5:1—6:2)

Mo ha'ananaunge ooreta hunie a Timoti na mei wala ni saediananga

(6:3—6:21)

Mei Wala Ni Saediananga Hunie Mwane Saanau A Timoti

¹ Saediananga mwaanieu a Pol, iini nge a God a Ha'a-uuritaka na a Kraes Jisas kire mani unue ne ke ne'i hurula'aa nana a Kraes Jisas nge kie ko maa'oohi susuto'o hunie pe'i hiiwalaimolinge aana. ² No ko uusue oto ie huni'o kaleku Timoti, aana i'oe oto mwela maa'i ineu aani hiiwalaimolinge.

No ko eitanaie a God Aamaka na Aalaha ikie a Kraes Jisas, uri hahu'ana manata-diananga, na aamasinge, na hanuelamanga ingeie ke ii'o pe'i'o.

Mo Ha'a-uusuli To'ohuu Ke Uure Honosie Mo Ha'a-uusuli Eero-eero

³ Mala oto nou unue ka'u huni'o aana maholo nou lae mai hunie po'o ni henue i Masedonia, saeku hunie uri o ke oore ka'u mola wau aana huilume i Epesas. O ke ii'o oto i leune hunie o ke uure honosie mwala nge kire ko lae pe'i ha'a-uusuli mola aana mo ola aaopa mwaanie hiiwalaimolinge to'ohuu. ⁴ O ke unue hunire uri kire ke mamalo oto mwaanie tolahai ola

nge ko waeta'inie maholo ikire mola aana mo laladonga ka'a to'ohuu na aana uusulana mo satai ola oto hunge i sulie mo weuwada. Aena aana mo ola ngeena kire sai da ha'a-erenga hunie mo iinoni, na kire sa'a pe'ie ike asunge a God nge e saeto'o aana mwala ke asuie. Aana tolaha ni hiiwalaimolinge mola ha'alaa ko pe'ikie huni lulu i sulie oala'inge a God. ⁵ Aena aana nga taa no ko sare ha'a-uusulire aana ngeena, nge mola hunie kire ke mana-manata diana hunire hailiu aani sae manola, na aani manatanga rere'a, na aani hiiwalaimolinge to'ohuu. ⁶ Ngaeta mwala kire dau talahie mo ola ienini, oto kire ko lae mola i sulie mo ere-erenga mwaakule. ⁷ Saeda hunie mwala ke saire mala mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, ta'e hule aana kire ka'a sai lo'onga'i saie ike no'one mola nga taa nge kire ko ere i sulie ngeena, wa uri nga taa nge kire ko ha'a-uusuli aana.

⁸ Ta'e ikie, kie manata'inie uri mo Ha'atolanga ngeena kire diana taane mala uri kie ko tola diana aani oto i sulie tohungana tala a God e lo'onga'inie. ⁹ Na kie saie taane no'one uri mo Ha'atolanga ngeena kire ka'a ii'o ike huni ha'a-oodohie mwala diana, ta'e huni ha'a-oodohie mo iini nge kire ko deu aelasie mo Ha'atolanga na kire ko deu roro'anga mola tarau. Ha'atolanga oto ola huni ha'a-oodohie mo iini nge kire sere'inie a God na kire ii'o mola pe'ie ooraha'aanga na kire ko ere mwakata'inie mola a God na ta'ena nga ola maa'i. Na Ha'atolanga ola no'one huni ha'a-oodohie mo iini ko horo'ie mo aamada na mo nikada na ta'ena nga iinoni

lo'u. ¹⁰ Na ola no'one huni ha'a-oodohie mo iini ko mei-mesi, na mo mwane kire ko ae'aeni ola pe'ie mo mwane lo'u mola mala ikire, na mo iini ko peli-pelie mo iinoni, na mo iini ko eero-eero hailiu, na mo iini ko eeroa mo mwane lei-lei. Na e ne'i ola no'one huni ha'a-oodohie ta'ena nga mei ola nge ko lae aaopa lo'u mwaanie ha'a-uusulinge diana ¹¹ aana Tataroha Diana nge e tohungēi menikulu'e. Tataroha Diana ngeena, niilana e lae hunieu mwaanie a God, iini e diana oto liutaa.

Sae'aasinge A God

E Ka'a To'o Taitelihana

¹² No ko tohungēi paalaha a Kraes Jisas Aalaha ikie, aana e noruto'o aaku na e haaraieu huni esu nana, na lo'u e niie a'aila'anga malisine asunge ngeena nakue. ¹³ E asuie walu ola diana urine nakue, ma'alana hola'ina'o ineu, nou talei ere-ere aelasia a Kraes, na nou teunge'inie mo iini e hiiwalaimoli aana, na nou esuie ta'ena nga ola huni waelire. Ta'e a God e aamasieu, aena aana nou ka'a saie ike nga taa nou eu'esuie na aana maholona nou ka'a hiiwalaimoli ike ue. ¹⁴ Ta'e Aalaha ikie e niie hahu'ana manata-diananga ingeie hunieu, na aena ngeena mone nou eeli'u huni hiiwalaimoli aana a Kraes Jisas, na huni mana-manata diana hunie mwala mala ingeie no'one e manata diana hunire.

¹⁵ Nga taa nge ne kei unue ie e to'ohuu, na o sai noruto'o aana oto. A Kraes Jisas e lae mai laona walumalau huni ha'a-uurie kira ooraha'aa. O sai leesie leune e to'ohuu, aana ineu oto ngaeta

iini nou aaela liutaa, ta'e ingeie mone e ha'a-uurieu. ¹⁶ Na niilana hai aamasinge e lae oto hunieu urine aana a Jisas Kraes e sare haata'inie uri sae'aasinge ingeie e ka'a to'o taitelihana. Na aana e ha'a-uurieu, iini nge e ooraha'aa aaela oto liutaa, e haata'inie oto uri e sai ha'a-uurie ta'ena nga iini nge ko noruto'o aana. Na ikire no'one kire sai to'o aana maurihe huu.

¹⁷ Oto kie ko tohungēi paalahea Inemaui nge e ii'o huu,
e sa'a roro'a mae ike lo'u,
kie ka'a sai leesie ike aani maa.
Ta'e ingeie mola e ne'i tohungēi God,
ahutaka mo iinoni kie ke ha'ama'u aana
kie ke soi ha'amanikulu'aa oto di, oto di.
!Iau, ke urine oto!

¹⁸ E kaleku Timoti, mo wala nge no ko uusu'i weu huni'o ie kire ka'a ere aaopa ike mwaanie walana a God nge mo propet aana soihaada'inge kire unu-unu'i ke'u oalamu. No ko unue huni'o urine hunie o ke lulu i suli'i na hunie o ke ooho a'aila'a mala ngaeta ramo diana a Jisas. ¹⁹ O ke hele susule'i mola aana hiiwalaimolinge i'oe aana a Kraes, na o ke asuie mola tarau nga taa nge o manata'inie uri e oodota'i. Ngaeta mwala kire ko talei deu hu'isie mola nga taa nge manatada e unue hunire uri e oodota'i, oto kire urihana mola haka e aape aana mwalo, na urine nge kire si tohungēi waelie oto hiiwalaimolinge ikire. ²⁰ A Haemeneas na a Aleksanda ikirerue e ro iini aana mwala urine nge hiiwalaimolinge ikire e aaela ta'ingelu mala haka e aape. Oto nou

toli'aasirerue oto hunie a Pwelu Eero-eero, uri hunie kirerue ke lio saie nga taa kei reu aana mo iini kire ko sare ere mwakata'inie a God.

2

Kie Ke Aarenga'i Pe'ie

Mei Sae Manola

Talana Ahutana Mwala

¹ No ko hola'i unue ka'u huni'o uri o ke aarenga'i talana ahutana mwala. O ke paalahea God haahire, na o ke aitanaie a God hunie ke pe'ire na ke ha'adiana'ara. ² Na o ke aare-aarenga'i no'one talana mo inemaui na ta'ena nga aalaha, hunie uri kire ke da hanuelamanga hunikie hunie kie ke mani ii'o hahuroto mola pe'ie ahutana mwala, na mwaanie kire da aasanga huni lulu i sulie tolahana a God aana ii'onga maa'i. ³ Aana aarenga'inge urine ni e to'ohie saena a God a Ha'a-uuritaka. ⁴ Ingeie e saeto'o aana uri ahutana mwala ke manata'inie walaimolinge hunie kire ke to'o aana maurihe huu. Na walaimolinge ngeena e uuri. ⁵ E ta'a-ta'a God mola, na e ta'a-ta'a iinoni mola huni ha'a-uureruru i matolana mo iinoni na a God, na a Ha'a-uureruru ngeena oto mola a Kraes Jisas. Ingeie oto maraana e ne'i iinoni, ⁶ na e toli'aasie maraana hunie ke mae mala nga uuraa'inge honotana ahutana iinoni mwaanie kire ii'o lo'u i memelutana ooraha'aa. Leune e rau aana tohungana maholo hunie, na ko haata'i diana aana uri a God ko sare ha'a-uurie ahutana iinoni. ⁷ Aena urine nge lio hilisileku e lae huni houle'inie Tataroha Diana na huni ne'i hurula'aa.

No ko ere to'ohuu na nou ka'a eero'o ike uri lio hilisileku e lae huni ha'a-uusulie mo Aapoloa Aaopa nge ikire nga mo Jiu ha'ike hunie uri kire ke saie walaimolinge na kire ke hiiwalaimoli aana.

⁸ Oto nou saeto'o aana uri ahutana mwane aana ta'ena nga leu kire ke aarenga'i. Mwaanie kire hele ni kumu aani saewasunge wa kire haata'inie ki'ide aani ha'a-erenga, ta'e kire ke asuie mola nga taa e oodo aana ki'ide, na kire ke susue'inie nimada i lengi aani aarenga'inge.

⁹ Na nou saeto'o aana no'one uri mo hu'e kire ke ha'alaunire aana mo tolahai ola diana. Mo hu'e ke ho'osie mo to'oni nge kire malisi, na kire ke haata'inie ha'ama'unge na ii'onga oodota'i ikire aana mo to'oni kire ko ho'osi'i. Na mwaanie kire lo'onga'i oto hiito'o i sulie ha'alaunilana iihune pwaude, wa aana ho'osilana mo leunihe aani kol, wa mo u'umaai dehi, wa mo to'oni nge holiteni e paine. ¹⁰ Ta'e kire ke ha'alaunire aana mo esunge diana kire ko esui'i, aana leune e adona mo hu'e nge kire ko unue uri kire manata diana hunie a God. ¹¹ Maholo o ko ha'a-uusulie ruruhaa i sulie tolahana a God, o ke toli'aasie mo hu'e hunie kire ke tola saenanaunge no'one, mala uri kire ko ii'o aani rongonga hahuroto na aani ha'ama'unge. ¹² Ta'e ineu, nou ka'a tolimaaie ike hunie mo hu'e ke paine haahie lokotaa ni mwane wa kire ke ha'a-uusulie mo mwane ta'e kire ke ii'o hahuroto mola. ¹³ No ko ere urine aena aana a Adam ha'aholalana e lae hola'ina'o, oto a Iv e si puri. ¹⁴ Na a Pwelu Eero-eero e ka'a pweloa ike a Adam, ta'e e pweloa mola a Iv, na urine a hu'ena e ooraha'aa oto. ¹⁵ Ta'e kineta'inilana mo hu'e mwaanie malaahonga aana mo tolahai

ola aaela ni welumalau ngeena e sai lae mala uri kire ko to'o mwela† na kire ko hele susule'i aana hiiwalaimolinge aana a Jisas, na kire ko manata diana hunie mo iinoni, na kire ko ii'o maa'i. Na kire ke asuie walu ola urine pe'ie ha'amwai-mwei'anga.

3

Tolahana Mo Na'ohai Mwane

Haahie Soihaada'inge

Ke Tohungei Diana Oto Liutaa

¹ Nga taa ne kei unue ie e to'ohuu. Mala uri nga iini ko sare ne'ie nga iini aana mo na'ohai mwane huni lio i sulie soihaada'inge, nge ko lio hilisie mei esunge e tohungei diana ni ngeena.

² Oto ta'ena nga iini nge e ne'i na'ohai mwane haahie soihaada'inge ke hola'i ii'o oodota'i na ke su'uri toli'aasie nga matahaa hunie mwala ke siho aana. Iinonine ke su'uri tolarue, na ke kineta'inie tolahana, na ke nihisie saena. Iinonine ke tohungei ii'o diana hunie ke malisine mwala ke ha'ama'u aana, na ke tola konie mwala i laona nume ingeie, na ke sai ha'a-uusuli diana aana mwala. ³ Iinonine ke su'uri inu-inu wei ni pweunge oto hiito'o hunie ke mahiri. Na mwane ngeena ke su'uri ne'i iinoni hai-heiseuni, ta'e ke maneko, na ke saeto'o aana hanuelamanga i matolana mwala, na ke su'uri sae-saehanalie to'oha. ⁴ Iinonine ke lio i suli diana aana uluhe ni iinoni ingeie, na mo kalena ke tola i sulie pe'i

† 2:15 2:15 Erenga ni Krik e ka'a tohungei matapwa ike i leu.

ha'ama'unge aana. ⁵ (?Mala uri nga iini e ka'a sai lio i suli diana aana uluhe ingeie maraana, ha'ala ke si lio i suli diana aana soihaada'inge a God uri taa eena?) ⁶ Na mwaanie na'ohai mwane haahie soihaada'inge e ne'ie nga mwane nge e si aehota hiiwalaimoli mola aana a Jisas, aana mala ko urine, na ohe a porona ko ooraha'aa mala a Pwelu Eero-eero aana ko tooha'inie maraana, na a God kei ha'aloie lo'u mala e asuie aana a Pwelu Eero-eero hola'ina'o. ⁷ Ta'ena nga na'ohai mwane haahie soihaada'inge ke haro ne'ie iinoni diana, hule aana mwala po'oi sinaha mwaanie soihaada'inge ikire no'one kire ke ere diana i sulie. Ke urine oto mwaanie mwala kire siho aana, na mwaanie e pola mola pe'ie pwanu a Pwelu Eero-eero.

Tolahana Mo Iini Ko Hei Rareta'i

I Laona Soihaada'inge

Ke Diana No'one

⁸ Oto e urine lo'u aana mo iini ko hei rareta'i i laona soihaada'inge, aana kire ke hola'i ne'i iinoni diana e malisine mwala ke ha'ama'u aada. Kire ke su'uri ne'i iinoni eero-eero. Kire ke su'uri inu-inu wei ni pweunge oto hiito'o hunie ke mahiri, na kire ke su'uri sae-saehanalie to'oha. ⁹ Ta'e kire ke kineta'inire mola mwaanie ooraha'aa hunie manatada ke taha tara'asi, na kire ke hele ma'uta'a aana walaimolinge nge a God e haata'inie oto aaka. ¹⁰ Mo iini nge kire ko sare hai rareta'i i laona soihaada'inge, nge soihaada'inge ke haro leie ka'u tolhada hola'ina'o. Oto mala uri nga mei ola omu ka'a dau oodoie ke aela aada, nge omu sai

tolimaaie hunie kire ke ne'i mwane pe'i-pe'i i laona soihaada'inge.

¹¹ Mo hu'e, na e urine lo'u, aana kire ke haro ne'ie mo keni e malisine mwala ke ha'ama'u aada. Kire ke su'uri ere aelasie nga iinoni, ta'e kire ke kineta'inie tolahada, na kire ke ne'i hu'e ni nou-norue nge mwala e sai noruto'o mola aada tarau.

¹² Na lo'u, iini nge ko hei rareta'i ke su'uri tolarue, na ke sai lio i suli diana aana mwe-mwela ingeie na uluhe i inoni ingeie. ¹³ Mo iini nge kire ko pe'i-pe'i diana urine i laona soihaada'inge, ikire oto mwala kei ha'ama'u aada. Na ikire maraada, kire ke si a'aila'a ni unu tahanga'inie hiiwalaimolinge ikire aana Kraes Jisas.

Soihaada'inge A God

Ko Lio I Sulie Walaimolinge

¹⁴ Nou ne'isae uri e sa'a tewa ike lo'u na no ko lae oto wau huni leesi'o. Ta'e no ko uusue mo ola ienini huni'o, ¹⁵ mwaanie nga mei ola e uure honosieu. Oto uusu-uusu ie ke haata'inie huni'o tolahai iinoni diana aana uluhe iinoni a God. Na uluhe ngeena oto soihaada'inge a God Mau-meuri'e, na ikie oto soihaada'inge ngeena. Ikie oto kie ko kakalie walaimolinge i sulie a God, hunie walaimolinge ngeena ke uure ma'uta'a mala poo-pootana nume.

¹⁶ Kie ko unu ha'a-oaie uri mo ha'a-uusulinge nge a God e haata'ini'i oto aaka kire to'ohuu ta'ingelu, na kie ko kana i sulie walaimolinge ngeena uuri.

Nou hiiwalaimoli aana iini nge e ne'i iinoni,
 e haata'i hunikie,
 a Li'oa Maa'i e haata'inie uri e oodota'i.
 Mo ensel kire leesie,
 houle'inilana e lae hunie mo Aapoloa Aaopa.
 Ahutana walumalau e hiiwalaimoli aana,
 tahela'inilana e lae oto ta'au i Lengi.

4

Mo Ha'a-uusuli Eero-Eero Kire Sai Lupwe'i Deu Mala Kire Maa'i

¹ Li'oa Maa'i e unu tahanga'inie oto uri aana mo maholo ko lae mai mwala oto hunge kire kei toli'aasie oto hiiwalaimolinge ikire aana a Jisas, na kire kei lae mola i sulie mo ha'a-uusulinge eero-eero mo li'oa aaela. ² Mo ha'a-uusuli eero-eero nge kire ko toolea mai mo ha'a-uusulinge takalo ngeena kire ko lupwe'i deu mala ikire mo iinoni maa'i, ta'e leune ka'a to'ohuu ike. Mo ha'a-uusuli eero-eero ngeena kire tohungai horo aasie ahutana mo ne'isaenga diana oto mwaanie manatada, aana kire ko aasie diananga mwaanire mala ngaeta mo iinoni kire ko horo suuhe'inie nga mei ola aana dunge. ³ Mwala urine kire ko ha'a-uuresie ngaeta mo ha'atolanga ikire maraada mala mo ha'atolanga nge ko uure honosie mola mo iinoni mwaanie tola-keninge na to'o-poronga, na mwaanie ngaulana ngaeta mo taungei ngeulaa. Ta'e aana ha'aholanga, a God e ha'a-uuresie ii'o-rurunge, na e ha'aholaa no'one mo ngeulaa hunie mwala ke ngau-ngeu'i mola. Na ikie mo iini kie hiiwalaimoli aana God na kie saie walaimolinge, kie sai paalahea mola

a God haahie mo ngeulaa ngeena, na kie sai ngeu'i mola. ⁴ Ahutana mo ola a God e ha'ahola'i kire mani diana mango, na e ha'aholaa walu ola ngeena hunikie. Oto kie sai toolea ta'ena nga mei ngeulaa pe'i saemangonga mola haahie ⁵ aana kie saie oto uri walana God na aarenga'inge ko ha'amaa'ie adona ngaulana.

O Ke Ne'i Koni-Konihe Diana

Nana Kraes Hunie Mwala

Ke Heimaanie Tolahamu

⁶ Nou saie kaleku, uri o peine poi pe'ie rongolana mo ha'ananaunge i sulie hiiwalaimolinge na uri o ko totola ue i sulie mo ha'a-uusulinge diana ngeena hule si'iri. Oto o ke unue lo'u mo ola ienini hunie mo mwaasine wau i Epesas, hunie o ke ne'i koni-konihe diana oto nana a Kraes Jisas. ⁷ Ta'e o ke su'uri lae i sulie mo laladonga eero-eero, na o ke ii'o ha'ataulie mo ooni-ooninge mo repo keni nge kire ka'a sada ike aana walaimolinge a God. Mo ola urine su'uri, ta'e o ke ha'a-ha'a-a'aila'aa mau-meuringe i'oe aani lulu i sulilana tolahana a God. ⁸⁻⁹ Aana e to'ohuu taane mala kire unue uri e diana uri hunie kie ke ha'a-ha'a-a'aila'aa sapeka, ta'e e lae oto i diana lo'u liutaa uri hunie kie ke ha'a-ha'a-a'aila'aa mau-meuringe ikie aani hiiwalaimolinge. Aana hiiwalaimolinge e sai pe'ikie aana mauringe si'irini, na oto lo'u aana maurihe oto huu. Iau, kei diana oto liutaa hunie mwala ke rongo hunie mo wala ngeena pe'i tola i sulileni. ¹⁰ Aana kolu esu a'aila'a mola aana

kolu tohungēi hiiwalaimoli oto aana God Mau-meuri'e, nge e sai ha'a-uurie ta'ena nga iinoni, na kei ha'a-uurikie mo iini kie hiiwalaimoli aana.

¹¹ O ke unu tahanga'inie na o ke ha'a-uusuli oto aana mo ola ienini. ¹² O ke su'uri toli'aasie nga iini hunie ke lo'onga'inie uri walamu e ka'a hi'e ike aana o saanau mola. Ta'e o ke ii'o diana oto liutaa hunie kira hiiwalaimoli ke leesie walamu, na asunge i'oe, na manata-diananga i'oe, na hiiwalaimolinge i'oe, na ii'onga rere'a i'oe, hunie kire ke haimaani'o. ¹³ O ke hele susule'i mola aani saailana mo Uusu-uusu Maa'i hunie mo iinoni lai hule aana ne kei lae lo'u weu. O ke laeliwala hunire i sulie ne'isaenga a God, na o ke ha'ananaure lai hule aana maholo ne kei ooli lo'u weu i seemu. ¹⁴ Na o ke aamasito'o ka'u aana maholo mo na'ohai mwane aana soihaada'inge kire hele i pweumu na ngaeta mo propet aada kire unu tahanga'inie walana a God i sulio. Aana maholona a Li'oa Maa'i e niie nanamanga huni'o hunie o ke asu diana nana. Oto mwaanie o pupulongosie mei niinge ngeena, ta'e o ke asu diana mola aana nanamanga ngeena. ¹⁵ O ke hele susule'i aani esuilana mo ola ienini, na o ke ari'apasie o ke asu diana aani, hunie ahutana mwala kire ke leesie uri o ko pei-peine oto aana tolahana God. ¹⁶ O ke kineta'inie mauringe i'oe hunie ke diana, na ha'a-uusulinge i'oe hunie mwala ke diana no'one. Aana mala uri o kei hele susule'i aani ii'onga oodota'i, na o ke lae tara'asi pe'ie ha'ananaulana mwala urine, nge o sai ha'a-uuri'o maraamu na mo iini nge kire ko pwaarongo i sulio.

5

¹ Maholo o ko ha'a-oodohie nga mwane nge e ne'i rato oto, o ke su'uri ere raramaa hunie, ta'e o ke ere rako pe'ie mala uri ingeie oto aamamu. Na o ke takuhie mo mwane saanau oto mala ikire mo eesimu mwane. ² E urine lo'u aana mo hu'e, aena aana ikire oto mo nikemu. Mo keni haalu ikire oto mo eesimu keni, oto aena urinena o ke takuhire tarau aana tolahai iinoni diana.

Soihaada'inge Ke Pe'ie Mo Nao Keni Kire Maitale To'ohuu

³ Na o ke lio i sulie mo nao keni nge ikire mo nao keni to'ohuu. ⁴ Ta'e mala uri nga nao keni e to'o mwela, wa e to'o pwaa-pwaana, nge kire ke haata'inie uri kire ko manata diana hunie a God to'ohuu aani lio i sulilana keita'aa. Aana e lio diana i maana God hunie mo mwela ke haro lio i sulie mo mau'ana ikire mala ikire no'one kire hola'i lio i sulire ka'u. ⁵ Mala nga nao keni e ii'o mola maraana na nga iini pe'ie ha'ike, ta'e e noruto'o mola aana a God na ko aarea susue rodo na aatowaa hunie ke pe'ie, nge ingeie nao keni to'ohuu eena. ⁶ Ta'e nao keni nge ko lo'o-lo'onga'inie mola mo heri-huninge ingeie maraana, nge iini urine e mae oto ma'alana ko meu-meuri ue. ⁷ O ke unue mo ola ienini hunie mo iini e hiiwalaimoli hunie kire ke tola i suli'i, mwaanie nga iini e ere aelasire. ⁸ Mala nga mwane e ka'a lio i sulie mo tekihana, liutaa oto mo iini aana uluhe ni iinoni ingeie, nge ko taateinge'inie hiiwalaimolinge ingeie ni ngeena, na leune e aela lo'u liutaa aana nga taa mo pu'o kire ko esuie aana kire ka'a kele hiiwalaimoli ike aana a God.

⁹ O ke uusue satana mo nao keni nge asunge ikire oto hunie kire ke pe'i-pe'i, na ikire lo'u hunie soihaada'inge ke lio i sulire. Mo nao keni ngeena ke haro hule oto aana e oono aawalai helisi ha'alaa, na e ne'ie oto hu'e to'ohuu hunie poro ingeie maholo poro ingeie e mau-meuri ue. ¹⁰ Mo nao keni urine kire ke ne'ie oto mo iini nge ahutana mwala kire lio saie uri kire ko esuie mo ola diana tarau. ?Uri e ha'asai diana taane aana mo mwela ingeie? ?Uri e totola konie taane mo awataa? ?Uri e rarareta'inie taane kira hiiwalaimoli pe'i ha'amwai-mwei'anga? ?Uri e pe'i-pe'ie taane kira si'oha'a? ?Uri e o'o'o aakau taane huni pe'ie ta'ena nga iinoni? Mo nao keni repo nge tolahada e diana urine o ke si uusue satada hunie soihaada'inge ke lio i sulire. ¹¹ Ta'e o ke su'uri uusue satana mo nao keni haalu, aena aana e sa'a tewa na kire kei hiinge'inie uri kire ko sare to'o poro lo'u oto hule aana kire kei pulongosie mola a Jisas. ¹² Oto leilada kei lae aena aana kire ka'a asu ike i sulie nga taa nge kire haiholota'i huni esuie nana a Kraes. ¹³ Na lo'u kire kei lalawasie mola asunge na kire kei talei waeta'inie mola maholo ikire aani walo liunge mola i sulie mo nume. Na e ka'a ta'e ike mola waeta'inilana maholo ikire, ta'e pe'i sihoai-olanga na kire kei oho dauhe mola aana mo esunge diana ngaeta mwala lo'u aani unulana mola mo ola kire ka'a malisi.

¹⁴ Oto nou saeto'o aana mo nao keni haalu uri kire ke to'o poro, na kire ke to'o mwela, na kire ke lio i suli diana aana mo nume ikire, na mwaanie kire niie nga matahaa hunie ta'ena nga maelonga ikie huni ere aelasikie. ¹⁵ Ta'e saehuu oto, aana

ngaeta mo iini kire lae aaopa oto mola huni lulu i sulie a Pwelu Eero-eero.

¹⁶ Na lo'u, mala uri nga hu'e hiiwalaimoli e to'o aana nga mo nao keni i laona uluhe ni iinoni ingeie, nge a hu'ena ke lio oto i sulire maraana. Aana e ka'a malisine ike soihaada'inge ke weo ni lio i sulire, ta'e soihaada'inge ke pe'i diana aana mo nao nge kire ii'o maraada to'ohuu.

Ruruhaa Ke Ha'ama'u Aana

Mo Na'ohai Mwane

Haahie Soihaada'inge

¹⁷ Mo na'ohai mwane nge kire ko lio i suli diana aana soihaada'inge, na kire ko tohungai esu hiito'o aani laeliwalanga na ha'a-uusulinge, e tohungai diana oto liutaa hunie ruruhaa ke ha'ama'u aada na ke waai diana aada no'one.

¹⁸ Soihaada'inge kei waaire haahie weonga ikire, aana mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *Mwaanie o pwesu honosie wawana puluke maholo ko esu namue i laona hohola i'oe.*

Diutronomi 25:4 na e unue lo'u uuri, *Iinoni eu'esu e malisine uri ke hele aana waaitana.*

¹⁹ O ke su'uri rongo hunie nga iini nge ko unue uri nga na'ohai mwane haahie soihaada'inge e dau hu'isie nga ha'atolanga, mala uri ta'e ingeie mola ko ere urine na nga ro iini wa e oolu kire ka'a lae ike mai ere urine no'one. ²⁰ Ta'e mala uri nga na'ohai mwane ko lae pe'i ooraha'aala, nge o ke ere aana huni ha'a-oodohie, na o ke asuie oto urine i na'ona pulitaa aana soihaada'inge hunie ke ne'i ha'apasunge hunie ahutana mo iinoni lo'u aana ruruhaa. ²¹ Oto i na'ona God na Kraes Jisas na mo ensel maa'i, no ko unue huni'o uri o ke

tola i sulie mo ola ngeena, na mwaanie o rara haahie mola nga iini.

²² Mwaanie o ha'amaa'ie ka'u nga mwane e ka'a malisine ke ne'i na'ohai mwane aana soihaada'inge, ta'e o ke hola'i to'omaaie ka'u tolahana. E ka'a diana ike uri hunie o ke ha'amaa'ie iini ooraha'aala, aana ko urine, o kei roro'a aana mo ooraha'aanga ingeie pe'ie. Na o ke kineta'ini'o maraamu hunie o ke ii'o rere'a.

²³ Ta'e aana o ko eri'apasie uri o ke ii'o rere'a, mwaanie o unue uri o ke inu-inu wei mola hahaiteli. Leune e ka'a kohi no'one, aana nou saie uri o ko maelaa'a. Oto e diana hunie o ke kele inuhie taane no'one nga mei waen mola huni kuraa maelaa i laona oopwamu.

²⁴ Iau, mala nou si unue ka'u huni'o, o ke hola'i lo'o-lo'onga'i diana i na'ona o ke si ha'amaa'ie nga iini. Aana mo ooraha'aa ngaeta mwala kire ii'o haada'i mola huni leesi'i, na ma'alana leilada e ka'a lae ike ue, ta'e mwala kire sai leesie oto uri kire dau aela. Na lo'u mo ooraha'aa ngaeta mo iini kire ii'o mumuni, ta'e leesileni ko si lae taane mai i puri. ²⁵ Oto e urine lo'u aana ngaeta mo esunge diana kire mwada'u no'one huni leesi'i, ta'e ma'alana nga mo iini kire ii'o mumuni ke'u, kire sa'a roro'a ni ii'o mumuni ike tara'asi.

6

¹ Ahutana mo iinoni hiiwalaimoli nge kire ne'i koni-konihe, kire ke ha'ama'u aana mo poro paine ikire hunie nga iini ke su'uri ere aelasie satana God na ha'a-uusulinge ikie. ² Na mo koni-konihe nge mo poro paine ikire mo iinoni hiiwalaimoli, kire ke ha'ama'u no'one aana mo

iinine aana ikire mo eeside i lalo aana a Kraes ni ngeena. Kire ke ha'ama'u aada oto liutaa, na kire ke asu diana mola nada aena aana poro paine ikire ngeena nga iini e hiiwalaimoli mala ikire na kire manata diana hunie.

Mo Ha'a-uusuli Eero-eero Ko Sare

Paine Haahie Soihaada'inge

Hunie Kire Ke To'o-to'o

Oto Timoti, o ke ha'a-uusulie mwala aana mo ola ienini na o ke unue oto hunire uri kire ke lulu i suli'i. ³ Ta'ena nga ha'a-uusulinge e aaopa mwaanie mo wala ienini, e ka'a sada ike pe'ie ha'a-uusulinge to'ohuu a Jisas Kraes Aalaha ikie, iini nge ko haata'inie tolaha to'ohuu nge e to'ohie saena a God. ⁴ Iinoni nge ko ha'a-uusuli aaopa urine e honu mola aana tooha'inge na e ka'a saie ike nga mei ola. Ne'isaenga ingeie e rodohono mola, na ingeie e ii'o oto mola pe'ie ha'a-erenga haahie ta'ena nga ola. Oto leune ko si da mola mwala ko esuie walu ola aela mala saehanalilana to'o-to'olana ngaeta iini, na haiseuninge, na ere-aelasilana ngaeta iini, na heota'inge. ⁵ Ha'a-erenga ko lae mola tarau i matolana mwala nge saeda e aela urine, na kire ha'atekehie oto walaimolinge. Kire ko lo'onga'i takalo uri asunge nana soihaada'inge nga ola mola hunie kire ke to'o-to'o.

⁶ Asunge nana God e sai niie taane to'o-to'onga hunikie, ta'e to'o-to'onga ni welumalau ha'ike. A God ko niie to'o-to'onga aani sae, na ko pe'ikie hunie kie ke hii diana mola pe'ie nga taa kie to'o aana oto. ⁷ Kie ka'a lae ike mai pe'ie nga mei

ola i laona walumalau ie, na e urine lo'u mola aana kie sa'a toolea ike no'one nga mei ola ta'au mwaanie walumalau. ⁸ Ta'e mala uri kie ko to'o ngaulaa na kie to'o to'oni, nge kie ke saemango mola haahi'i. ⁹ Mo iini nge kire ko heri hunie kire ke to'o-to'o, kire ko da mola malaahonga hunire maraada ni ngeena. Kire kei pola oto pe'ie pwanu, aani lo'onga'inge mwe'u-mwe'ule mola nge kire sai waelire mola maraada. ¹⁰ Na saehanalilana to'oha oto aahu'ine ta'ena nga aaelanga. Na ngaeta mo iinoni kire toli'aasie oto hiiwalaimolinge ikire aena aana kire ko saehanalie mola uri to'o-to'olada ke paine lo'u liutaa. Ta'e aana kire ko te'urine, nge kire ko si esuie mola mo saehuunge ikire ko peine lo'u liutaa.

A Pol E Unue A Timoti Ke Uure A'aila'a Aana Ko Na'ona Mwala Aana Tala Diana

¹¹ Ta'e i'oe, Timoti, o ke lio talamu oto mwaanie ahutana mo ola mala ngeena, aena aana i'oe oto mwane a God. Na o ke huru oto mola i sulie tolaha diana. O ke ii'o oodota'i, na o ke ii'o maa'i, na o ke hiiwalaimoli, na o ke manata diana hunie mwala, na o ke asu tara'asi, na o ke maneko. ¹² Mo ola oto hunge kei uure huni ooho honosie hiiwalaimolinge i'oe, ta'e o ke ooho diana mola, na o ke hele ma'uta'a aana maurihe huu. A God e soi'o hunie maurihe maholo o unu tahanga'inie i na'ona ruruhaa uri o hiiwalaimoli aana a Jisas. ¹³ Oto saeku hunie o ke haiholota'i hunieu, na uri o ke asuie leune i na'ona God nge e niie mauringe hunie ahutana mo ola, na lo'u i na'ona a Kraes Jisas nge e unu tahanga'inie walaimolinge maholo e uure i na'ona a Pontis

Paelat. ¹⁴ O ke haiholota'i uri o kei tola i suli diana aana mo ha'atolanga nge nou unu-unu'i huni'o, na uri o sa'a liu lo'u mwaanie nga aapa aani, ta'e o kei hele i suli'i ta'ingelu lae hule aana Aalaha ikie, a Jisas Kraes, kei eeliho'i lo'u mei. ¹⁵ A God kei esuie taane ke hule aana maholo diana oto hunie, oto kie ke lahea God aana kananga hunie uuri.

Ingeie oto hahu'ana iini manikulu'e.

Ta'e ingeie mola ko aalaha,

aana ingeie oto Inemauro haahie ahutana mo inemauro,

ingeie oto Aalaha haahie ahutana mo aalaha.

¹⁶ Ingeie oto hali'ite nge e sa'a roro'a mae ike.

E ii'o i lalo aana raa-raa,

raa-raa ngeena nga iini e sa'a lae wau kara'inie, nga iinoni e ka'a leesie ike ue a God, wa ke sai leesie.

Oto mwala kei meni soi ha'amanikulu'aa oto di.

Nanamanga ingeie kei ii'o huu oto nana.

!Iau, ke urine oto!

¹⁷ O ke unue hunie kira to'o-to'o aana mo ola aana walumalau ie, hunie kire ke su'uri tooha'i, na mwaanie kire nou-norue to'o-to'olada nge e sai ei'aa lau-leu mola. Unue hunire uri kire ke noruto'o mola aana God aana ingeie e to'o-to'o oto liutaa, na e sai niie oto ahutana mo ola hunie kie ke ilenimwa'e haahi'i. ¹⁸ O ke unue hunire lo'u uri kire ke asuie mola mo ola diana hunie kire ke to'o-to'o aana to'o-to'onga ni Lengi. Kire ke pe'i-pe'i, na kire ke ii'o aakau huni nii, ¹⁹ aena urine kire kei durue to'o-to'onga oto paine nada

maraada ta'au i Lengi nge domana nga poo-pootana nume hunie maholo ue mai. Na aana kire kei esu diana urine, nge kire ke si lio saie maurihe to'ohuu e uri taa.

²⁰ E Timoti, o ke lio i suli diana aana nga taa nge a God e noruto'o aamu hunie o ke asuie. O ke su'uri aapwasu aana mo ere-erenga honosie a God, na o ke ii'o mwaanie ere haitelilinge aana nga taa nge kire haara'i eero-eero aana uuri, "sai-olanga." ²¹ Ta'e sai-olanga ha'ike ni ngeena, na ngaeta mo iini kire dau talahie oto hiiwalaimolinge to'ohuu i tehula'ana.

Oto no ko eitanaie a God uri hahu'ana manata-diananga ingeie ke ii'o pe'i'o.

**Tataroha Diana i Sulie Aalaha Ikie a Jisas
Kraes
The New Testament in the Sa'a language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Sa'a**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sa'a

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

755c0440-93fa-5020-9311-ff68dce92d1d